

Mari Chordà... i moltes altres coses, un donanatge a la vida i l'obra de l'artista, poeta i activista feminista Mari Chordà

► Mari Chordà (Amposta, 1942) va ser una pionera de la seva generació a l'hora parlar d'una sexualitat femenina lliure, de plaer, de maternitat i de relacions lèsbiques mitjançant la pintura i la poesia. *Mari Chordà... i moltes altres coses* aplega més d'un centenar de treballs que aborden tota la trajectòria de l'artista, des dels anys seixanta fins a l'actualitat.

► A l'exposició es mostren algunes peces inèdites, la instal·lació *Úter/Ou* (2017/2024), el mural *Dissoldre's 2* (1967/2024) –que s'incorpora a la Col·lecció MACBA–, i s'han produït recreacions d'escultures mòbils interactives per a l'ocasió. A més, la mostra inclou una selecció de pintures, escultures, obra gràfica i producció literària de Chordà, així com documentació sobre el seu activisme feminista, amb la qual cosa s'ofereix una gran aproximació al seu treball i la seva implicació social fins avui.

► L'exposició pren el títol del seu primer llibre de poemes, que es va presentar a les Jornades Catalanes de la Dona l'any 1976, i que va anar seguit de *Quadern del cos i l'aigua, Locomotora infidel del passat, Umbilicals* i el més recent, *No com un so*.

► En paral·lel a la seva activitat pictòrica i poètica, Chordà va participar activament en el moviment feminista, organitzant-se, en col·laboració amb altres dones, en l'impuls de projectes i iniciatives corals que van ser clau per a l'emancipació de les dones, com ara Lo Llar, a Amposta, o laSal Bar-biblioteca feminista, a Barcelona, a partir del qual posteriorment va sorgir laSal, edicions de les dones, la primera editorial feminista de l'Estat.

► *Mari Chordà... i moltes altres coses* és una coproducció del MACBA Museu d'Art Contemporani de Barcelona i el Museu d'Art Modern de la Diputació de Tarragona.

Títol: *Mari Chordà... i moltes altres coses*

Inauguració: 4 de juliol, a les 20 h

Dates MACBA: Del 5 de juliol de 2024 al 12 de gener de 2025

Coproducció: MACBA Museu d'Art Contemporani de Barcelona i el Museu d'Art Modern de la Diputació de Tarragona

Comissariat: Teresa Grandas

No canviarem agulla i fills
per eines agressives.
No volem igualtat.
Doneu-nos, sense escàndol,
ocasió d'obrir els ulls,
les portes i les finestres.
Després, les nostres mans
agafaran allò que
més els convingue
per anar fent, naturalment,
lo miracle.
... i moltes altres coses, 1976

La **imatge**, el **llenguatge** i l'**acció social** són la base de l'obra de **Mari Chordà** i part indissociable de la seva vida: l'**artista**, l'**escriptora** i **poeta** i l'**activista** formen un vincle irrompible, fonament d'una actitud i d'unes conviccions que formen l'eix vertebral del seu treball i de la seva biografia. Observadora activa i atenta de la realitat que l'envolta, en forma part, agitant i subvertint tot el que veu, guiada per un posicionament polític que sorgeix com a resposta a la dictadura franquista i que es continua articulant de bracet de les **lluites feministes** pel reconeixement i la visibilització de la feina de les dones.

Les referències estètiques en l'obra de Mari Chordà són alienes a l'ambient academicista i anacrònic de l'Escola de Belles Arts en què va estudiar, però també al panorama artístic del moment en què va començar a forjar un llenguatge propi. El seu és un imaginari proper a la sensibilitat visual del pop i la psicodèlia, tot i que Chordà no s'ha considerat mai part d'aquests moviments. **Pionera de la seva generació** a l'hora de plantejar una **sexualitat lliure**, la seva pintura i la seva poesia parlen de plaer, de maternitat i de relacions lèsbiques. El 1964, quan encara estudiava, va pintar la primera *Vagina*: «Imaginava el cos femení per dins, però [la pintura] no era un figuratiu gens realista amb una mica de recordatori de les formes.»¹ Pinta els fluids del cos, les secrecions, els òrgans sexuals i els coits, no des de l'abjecció, sinó amb formes sensuals i colors seductors, amb tonalitats planes que reclamen un erotisme ple. Unes obres, doncs, que transmeten força i vitalitat, i en què la creació s'identifica amb la sexualitat pròpia: «Volia "pintar-parlar" sobre la vida sexual i la identitat sexual.»² Mari Chordà indaga en el cos femení a partir del seu propi cos, però en lloc de pintar el seu rostre –imatge de l'autoretrat convencional–, s'autoexplora i es retrata pintant el seu sexe. L'autoreferencialitat, l'exploració de la intimitat pròpia i els canvis que es produeixen al llarg d'un embaràs en són només alguns exemples. No hi ha obscenitat ni pudor de cap mena a l'hora de mostrar, de parlar de sexe, de gaudir del cos i pintar-lo o fer-ne poemes. Mentre que l'Estat, l'Església, l'ordre o una moral

¹ Sílvia Alarcón: *Mari Chordà. Dones amb nom propi*. Tortosa: Canal 21 Ebre, 22 de setembre del 2015. Recurs electrònic: http://hemeroteca.canal21ebre.com/noticia/Mari_Chorda_a_Dones_amb_nom_propi/2166

² *Artist Interview: Mari Chordà*. Londres: Tate, 2015. Recurs electrònic: <https://www.tate.org.uk/whats-on/tate-modern/world-goes-pop/artist-interview/mari-chorda>

malentesa fomentaven la repressió del sexe i del plaer, en l'obra de Chordà emergeix una sexualitat exacerbada que per si sola suposa una autoafirmació, una **legitimació de la llibertat o el goig**.

Entre 1964 i 1974, l'artista també crea diverses escultures mòbils interactives: joguines amb què es podien anar creant formes canviants, la primera de les quals va concebre per a la seva filla. De totes maneres, després d'aquest període, molt actiu, deixa interrompuda la labor artística i no la reprèn fins al començament dels noranta: en un primer moment es limita a recuperar la seva obra inicial, però ben aviat hi incorpora noves línies d'investigació amb referències al món natural, sobretot al món marí i a unes criatures que anomena «les cetàcies». Més endavant apareixen les espiroquetes, en homenatge a la biòloga Lynn Margulis i a la seva recerca sobre aquests microorganismes al delta de l'Ebre. Dues de les seves últimes obres són una sèrie de fotografia subaquàtica i la **instal·lació Úter/ou** (2017/2024). En paral·lel, continua escrivint poesia i assajos sobre la dona i participa en tota mena de projectes per reivindicar més visibilitat de les dones professionals, creadores i científiques.

Mari Chordà, com altres dones de la seva generació, creia que «el que és personal és polític»³ i va convertir aquesta creença en una força motriu. Va fundar **Lo Llar**, a Amposta, un espai que va funcionar com a centre d'activació cultural i en què es van fer concerts, exposicions i una infinitat d'activitats. Més endavant, ja instal·lada a Barcelona i en col·laboració amb un grup de dones, va inaugurar **laSal** Bar-biblioteca feminista, un local pensat com a lloc de trobada i organització col·lectiva per a dones en què es pogués conversar i donar-se suport mutu, i a partir del qual posteriorment va sorgir **laSal, edicions de les dones**, la primera editorial feminista de l'Estat centrada en literatura i assajos escrits per dones. Però laSal va ser, a més, un lloc on passar-s'ho bé: «Ens dedicàvem a generar paraula, a generar música i, sobretot, plaer [...]. El plaer és molt subversiu.»⁴ Perquè tot el que fa Mari Chordà està travessat pel joc i pel dret al plaer, entesos com a part integral de les lluites feministes.

En Mari Chordà hi ha una imbricació total d'actitud, vida, text, imatge, llengua i forma. La ruptura de l'ordre establert —moral, cultural i social— ve determinada per la reivindicació de la delectació, la fruïció i la festa com a espais de dissidència artística, sexual i política. Chordà celebra la cultura i el territori, el vincle amb les arrels, i els reclama com a forma de vida i resistència. Pintar, escriure, actuar, posicionar-se, organitzar-se col·lectivament, denunciar les situacions amb les quals està en desacord —com ha fet públicament en diverses ocasions— són, per a ella, maneres de viure les urgències de la seva actualitat. El compromís de Chordà s'ubica en aquest «present continu» que va definir l'escriptura feminista de Gertrude Stein: una

³ Mari Chordà: «A Conversation about Pop», a Jessica Morgan i Flavia Frigeri (ed.): *The World Goes Pop*. Londres: Tate Modern, 2015, p. 160 [cat. exp.].

⁴ Documental *I moltes altres dones*. Idea original: Sonia Trigo i Dolors Marín. Dirigit per Sonia Trigo, Andrea Corachán, Nacheli Beas, Marta Muñoz, Begoña Montalbán i Maria Romero García. Centre de Cultura de Dones Francesca Bonnemaison, 2007.

prolongació del present en la seva vida i obra que no admet disgregacions, que només ens permet acostar-nos-hi com a un tot en moviment continu.

Dona'm el gust, vell poeta,
de veure't cremar, en la nova foguera,
tots aquells papers que em dedicares
i en els quals no em reconec.
Dona'm el gust de saber que
t'arrenques la pell dia i nit
per despollar-te de manuscrits encobridors.
Dona'm el gust, ja nu,
d'acostar-te a mi sense identitat;
jo et reconeixeré, perquè tampoc en tinc.
... i moltes altres coses, 1976

PUBLICACIÓ

Mari Chordà... i moltes altres coses

La publicació recull una extensa selecció de l'obra pictòrica i poètica de Mari Chordà, així com un recorregut biogràfic vinculat al feminisme i a l'activisme cultural. Aquesta aproximació a la seva figura ve acompanyada, a més a més, per un prefaci d'Elvira Dyangani Ose, directora del MACBA; un assaig de Teresa Grandas, comissaria de l'exposició, en el que analitza les implicacions formals i polítiques que travessen l'obra de Chordà; un text de Mar Arza sobre l'ambivalència entre l'art i la joguina; un text de Claudia Elies que aborda a la poesia de Chordà des d'una perspectiva visual i en relació amb pràctiques d'artistes més joves; un assaig d'Andrea Soto Calderón trasllada la mirada sobre Chordà a una lectura més filosòfica, i un text de Conxa Llinàs Carmona qui, com a companya de camí, amiga i còmplice, comparteix amb nosaltres una experiència més propera a ella. Es publica una sola edició en català, castellà i anglès.

BIOGRAFIA

Mari Chordà (Amposta, Tarragona, 1942) és una pintora, poeta i activista feminista catalana. Mentre estudiava a l'Escola de Belles Arts de Barcelona va començar a experimentar amb representacions pictòriques del cos femení. Tot i el context de la dictadura de Franco en què va créixer i malgrat que havia rebut una educació catòlica tradicional, des de molt aviat va intentar explorar i subvertir la situació de les dones des de principis determinats pel feminisme i un compromís personal i públic.

El 1965 es va instal·lar dos anys a París, on va entrar en contacte amb l'activitat artística de l'època. Propera a la visualitat del pop, no s'adscriu, però, a aquest moviment. A les seves obres utilitza colors plans molt vius que recorren formes sinuoses no figuratives. Ja el 1964 havia començat a treballar en la seva sèrie "Vagines", en què explorava el seu propi cos, la seva sexualitat i el plaer. Precisament el plaer és fonamental en l'obra de Chordà com a forma de subversió. La pintura i la poesia, indissociables, planen al llarg de la seva trajectòria, vinculades a les conviccions feministes.

El 1968 va fundar Lo Llar, un local d'acció multicultural i de reivindicació social a Amposta que va agitar la vida cultural de la ciutat. A partir del 1969 va començar a realitzar les seves escultures mòbils, concebudes per ser intervingudes tot creant formes canviants.

A mitjans dels anys setanta va abandonar la seva pràctica artística fins a començaments de la dècada dels setanta. En aquest període va dur a terme diverses activitats i accions, com ara un acte reivindicatiu de les dones treballadores i les mestresses de casa durant les ponències de les I Jornades Catalanes de la Dona. En aquest context va presentar el seu primer poemari, "... i moltes altres coses", del qual aquest projecte pren el títol, inicialment presentat sense autoria perquè considerava que pertanyia a totes les dones.

El 1977, amb un grup de dones, va fundar un local únic a Barcelona i a l'Estat espanyol, el Bar-Biblioteca Feminista laSal, creat com a lloc de trobada on es podien compartir experiències, gaudir i rebre assessorament sanitari i legal. Aquell mateix any es va crear laSal, edicions de les dones, que va desenvolupar diverses col·leccions de narrativa i assaig. L'editorial va donar visibilitat a l'escriptura i el pensament d'autores del context català, estatal i internacional. L'experiència de la Sal va continuar fins al 1996. El 1978 Mari Chordà va publicar el seu segon llibre de poemes, "Quadern del cos i de l'aigua". En paral·lel, va col·laborar en diverses revistes, debats i assaigs sobre feminisme.

Al començament dels anys noranta va començar una etapa de recuperació de la seva obra artística inicial i hi va incloure referències al món natural, especialment al món marí i al que va denominar «les cetàcies». L'any 2000 va publicar dos nous poemaris: "Umbilicals" i "Locomotora infidel pel passat". Aquell mateix any va tenir lloc la primera exposició individual de la seva obra, que va tenir dues noves monogràfiques el 2008 i el 2017. El 2015 va formar part de l'exposició *The World Goes Pop* –mostra que recollia les tendències locals i internacionals d'aquest moviment més enllà del context d'Estats Units i Regne Unit–, realitzada a la Tate Modern de Londres el 2015 i comissariada per Jessica Morgan, directora de la Dia Art Foundation i membre de la comissió assessora del MACBA. El 2022 l'artista va rebre la Creu de Sant Jordi, atorgada per la Generalitat de Catalunya.

ACTIVITATS

Dijous 4 de juliol, a les 19 h: Conversa inaugural amb l'artista Mari Chordà i Teresa Grandas, comissària de l'exposició.

Dijous 4 de juliol, a les 20 h: Inauguració de l'exposició *Mari Chordà... i moltes altres coses*

Visites comentades: Divendres a les 18 h (a partir del 27 de setembre)